

VIITORUL RĂZBOIULUI – RĂZBOIUL HIBRID

THE FUTURE OF WAR – THE HYBRID WAR

Col.prof.univ.dr. Laurențiu GRIGORE*

Fizionomia războiului viitor este una dintre principalele direcții de cercetare ale științelor militare. În acest articol sunt analizate concepțiile cu privire la modul de manifestare a conflictului armat în viitor. Ipoteza de lucru de la care se pleacă este că „războiul viitor este un război a cărui trăsătură esențială este dată de acțiunea indirectă susținută de una sau de ambele părți aflate în conflict”. Ipoteza este susținută de explicațiile cu privire la caracteristicile unui război hibrid local sau limitat. Astfel, atacurile cibernetice, acțiunile de control economic, cumpărarea puterii politice, corupția, transformarea populației statului advers într-o veritabilă coloană a cincea, acțiunile în sfera protecției mediului etc. sunt argumente temeinice în descrierea fizionomiei unui război hibrid.

The physiognomy of the future war is one of the main research directions of the military sciences. In this scientific work, we analyze the transformation of the armed conflict in the future. The working hypothesis from which we start is that “the future war is a war whose essential feature is given by indirect action supported by one or both parties to the conflict”. The hypothesis is supported by explanations of the characteristics of a hybrid local or limited war. Thus, cyber attacks, economic control measures, buying political power, corruption, actions in the field of environmental protection etc. are solid arguments in describing the physiognomy of a hybrid war.

Cuvinte-cheie: război; război hibrid; armată sub acoperire; operații cibernetice; populație ostilă; acțiuni de control economic; cumpărarea puterii politice; corupți; transformarea populației statului advers într-o veritabilă coloană a cincea; acțiuni în sfera protecției mediului.

Keywords: war; hybrid war; armed forces undercover, cyber operations; hostile population; economic control action; buying political power, corruption; actions in the field of environmental protection.

Războiul a fost, este și va fi o stare a societății umane prin care grupuri mari de oameni, organizate din punct de vedere social, își dispută întâietatea asupra unor resurse (naturale, economice, umane etc.) folosindu-se în principal de violență, de regulă, cea armată. Carl von Clausewitz definea războiul ca fiind „o continuare a politicii prin alte mijloace” legându-l astfel de nevoia socială de a exista, ca entitate, cu orice preț, chiar și cu sacrificii din partea membrilor.

Din această celebră definiție a războiului se poate deduce faptul că acesta este o stare a cărei formă evoluează concordant cu realizările societății, iar viitorul este previzibil dacă identificăm posibilele transformări sociale, economice și tehnologice.

Pornind de la această idee încerc să formulez ipoteza de lucru prin care să desprind fizionomia viitorului război. Astfel, această ipoteză ar putea

fi: războiul viitor este un război a cărui trăsătură esențială este dată de acțiunea indirectă susținută de una sau de ambele părți aflate în conflict.

În sprijinul acestei idei, pentru validarea ipotezei de lucru, stau următoarele argumente:

- existența armelor de nimicire în masă inhibă participarea directă a marilor puteri nucleare în soluționarea intereselor naționale sau de grup;
- costurile enorme ale unei zile de operații atât din perspectiva economico-financiară, cât și cea umană;
- opoziția populației împotriva războiului, în general, și a violenței armate, în special;
- tratatele internaționale condamnă folosirea războiului ca instrument de soluționare a problemelor litigioase dintre state;
- interesele naționale pot fi atinse mult mai ușor prin acțiuni indirecte;
- globalizarea și nevoia crescândă de resurse inhibă statele mari, puteri economice și militare, să poarte acțiuni militare directe împotriva unui stat de același nivel, deoarece consecințele prăbușirii

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: lgrigore1@yahoo.co.uk

economico-sociale ar avea efecte majore și asupra propriei populații prin restrângerea pieței de desfacere, a relațiilor economice și implicit prin falimentul unor companii transnaționale.

- cibernetizarea societății umane permite un nou și eficient mod de acțiune – atacul cibernetice.

Pornind de la aceste argumente consider că un viitor război mondial nu este posibil sub varianta pe care o cunoaștem, de tip Primul Război Mondial și al Doilea Război Mondial. Grupări mari de forțe care să acționeze pe spații continentale sau intercontinentale într-un război de uzură sunt realități depășite de evoluția socială și tehnologică a societății umane. În prezent, economia statelor lumii este puternic interconectată, prin acele societăți comerciale a căror capital este deținut de două sau mai multe grupuri financiare trans naționale. Producția de bunuri și servicii este distribuită pe întreg globul și are tendința de a migra către zonele în care costurile de producție, în general, și cele cu forța de muncă, în special, sunt mult mai mici.

De asemenea, la sfârșitul secolului XX a apărut un nou produs, extrem de valoros și deopotrivă de scump, care nu necesită energie și materii prime și se bazează doar pe inteligență – programele informatice (software). Această producție este caracterizată de:

- valoare de întrebuințare foarte mare;
- durată de folosință relativ mică, rezultă nevoia de actualizare continuă;
- resurse materiale infinit de mici;
- resursa umană participantă la această producție trebuie să fie una înalt calificată și creativă;
- nu necesită o infrastructură de lucru deosebită;
- constituie materia primă principală pentru producția și comerțul cu bunuri de larg consum precum și pentru cercetarea dezvoltarea de noi tehnologii sau pentru cunoaștere;
- este folosită în toate domeniile vieții sociale, inclusiv în cel militar;
- societatea umană este dependentă de această producție de programe (software), iar în momentul de față nu se mai poate concepe viața pe Pământ fără acest special produs.

Viața noastră de zi cu zi, existența societății umane actuale cu o populație de peste șase miliarde de locuitori este strâns legată de această nouă resursă-resursă cibernetice. De la banalul ceas de perete până la sofisticății sateliți de poziționare globală, de la banul electronic până la serele automatizate totul se face cu ajutorul inteligenței

artificiale. Rezultă că și acțiunea militară se înscrie în acest trend global cibernetice.

Nu putem face profit și exista pe o piață globală cibernetizată dacă nu avem software adecvate. Transpusă domeniului militar această cerință ar fi exprimată că „nu putem învinge dacă nu avem cele mai performante mijloace cibernetice”.

Războiul este o stare conflictuală între două entități mari de oameni care folosesc mijloacele armate pentru a-și impune voința politică în scopul obținerii unor avantaje de natură materială sau de altă natură. Războiul nu se duce de dragul violenței, ci pentru un câștig pentru entitatea implicată. Eficiența războiului se măsoară în prosperitatea ulterioară a învingătorilor. O lungă perioadă de timp, această stare materială bună a învingătorilor era dată de capturile și de prăzile de război. Să nu uităm că romanii au cucerit Dacia pentru aurul și bogățiile ei, iar Primul și al Doilea Război Mondial a avut drept cauză principală sfera de influență și dominație economică, deci tot o determinare de natură economică.

Ne întrebăm dacă în prezent și în viitor vom mai avea tot aceleași cauze. Răspunsul este afirmativ. Avem nevoie de hrană, energie, apă, iar cât timp acestea sunt limitate se vor isca războaie pentru controlul lor. Numai că modul de desfășurare este diferit de la o etapă de dezvoltare la alta, în funcție de progresul tehnologic și social al omenirii.

Războiul viitor va cuprinde, în esență, aceleași acțiuni ca și cel de până acum: acțiuni militare, economice, diplomatice, politice, imagologice, psihologice, informaționale etc. Doar că toate acestea se transformă în mod radical, iar această schimbare este cauzată de progresul tehnologiei informației.

Războiul viitorului este un RĂZBOI de tip HIBRID, deoarece nimic din ceea ce cunoaștem despre acesta nu mai este valabil.

Declanșarea războiului a fost multă vreme anunțată de o declarație de război, iar încheierea lui de un tratat de pace. De când carta ONU interzice războiul ca formă de rezolvare a conflictelor, ci doar ca formă de apărare împotriva unei agresiunii armate, nicio națiune nu a mai uzitat de această formă de anunțare a războiului. Declarația de război fiind înlocuită cu Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU sau pur și simplu de voința nedeclarată a unei părți, de regulă, cea care atacă.

Rezultă că, din punct de vedere politic, un război începe prin realizarea, pe plan internațional, a unei stări legitime de intervenție militară împotriva unui stat, națiuni sau entități naționale sau multinaționale.

Acest lucru nu este întotdeauna posibil, deoarece componența Consiliului de Securitate dă dreptul de veto unor state, care pot avea interese naționale sau de grup contrare inițiatorului sau inițiatorilor. Așa că, în ultimile decenii, se caută alte căi prin care se pot atinge scopurile politice. Un război actual poate fi declanșat, inițiat de către o parte din populația statului țintă, din motive obiective existente în stare latentă sau din motive subiective create la momentul oportun de către statul (statele) agresoare. Grupurile de populație inițiatoare de conflict vor fi sprijinite material, financiar și militar de către statul (statele) interesate, iar conflictul va fi amplificat, mediatizat și controlat prin mijloace convenționale și neconvenționale.

În acest sens, se poate afirma că în perioada inițială a războiului, statul agresor va concentra însemnate resurse politice, imagologice, financiare și cibernetice pentru sprijinul oportun al părții din populație favorabilă intereselor lor, precum și pentru legitimarea acțiunilor armate viitoare atât ale populației ostile regimului politic al statului advers, cât și pentru obținerea de sprijin politic internațional pentru o eventuală intervenție militară sau umanitară sub mandatul ONU sau OSCE.

De asemenea, statul agresor prin acțiuni economice, diplomatice și politice va încerca să-și impună voința asupra statelor care sprijină sau pot sprijini acțiunile guvernului din statul țintă.

Pe scurt, perioada inițială a unui război hibrid local sau limitat ar fi caracterizată de: atacuri cibernetice, acțiuni de control economic, cumpărarea puterii politice, corupție, transformarea populației statului advers într-o veritabilă coloană a cincea, acțiuni în sfera protecției mediului etc.

Atacurile cibernetice asupra sistemelor informaționale și informatice ale statului țintă se desfășoară pentru blocarea activităților economice, militare și de securitate, precum și pentru culegerea de informații despre capacitățile militare și economice, și sunt concretizate prin:

- blocarea fluxurilor de date în interiorul și dintre instituțiile statului sau organizațiile guvernamentale și nonguvernamentale pentru a produce dezordine socială și economică în scopul

creșterii nemulțumirii populației față de regimul politic al statului țintă;

- distrugerea fizică a echipamentelor destinate managementului sistemelor de comunicații, sistemelor energetice, sistemelor de aprovizionare cu apă, rețelelor de transport etc. pentru a le produce pagube materiale și financiare și pentru a facilita acțiunile de gherilă ale părții de populație favorabilă statului agresor;

- blocarea fluxurilor de capital prin paralizarea sistemului financiar bancar cu scopul generării unei dezordini sociale controlate;

- blocarea producției industriale și de distribuție a acesteia pentru a crea probleme în desfășurarea contractelor agenților economici;

- blocarea sistemelor informative strategice (spionaj și contra spionaj) ale statului advers;

- controlul comunicațiilor personale ale populației prin accesul ilegal în conturile de email și de altă natură ale acesteia pentru influențare majoră prin diverse forme și procedee.

Atacurile cibernetice preced orice altă formă de acțiune, iar atingerea obiectivelor propuse deschide atât trecerea la o nouă etapă, cât și continuarea acestora, la un alt nivel de intensitate.

Acțiunile de control economic sunt activități esențiale într-un război hibrid. Dacă în războiul clasic, acțiunea militară era esență acestuia, în războiul de tip hibrid acțiunea economică are rolul determinant în atingerea scopurilor politice ale războiului. Globalizarea, capitalul transnațional, tranzacțiile bursiere, mecanismele economice ale lumii actuale etc. permit controlul economiilor altor state.

Pe scurt, un stat care dispune de însemnate resurse financiare și care a înțeles că alocările în înarmare nu înseamnă neapărat un plus de securitate, prin diverse mecanisme financiar bancare poate cumpăra sectoare industriale (de regulă, industrii strategice) din statele țintă pe care le pot întrebuița atât în interes economic, cât și pentru controlul economiei statului advers dar și al aliaților acestuia. În felul acesta se neutralizează orice opoziție internă sau sprijin militar sau economic din partea statelor aliate cu statul advers. Ori un război se câștigă doar dacă economia statului este capabilă să susțină un astfel de efort.

Este binecunoscut faptul, după cum aminteam și anterior, că războiul este o continuare a politicii cu ajutorul mijloacelor militare. Teoreticienii

războiului hibrid consideră că esența acestui nou tip de război constă nu numai în înfrângerea voinței politice a conducerii statului advers, ci în controlul acesteia. Dar cum se poate face acest lucru. În țările nedemocratice, problema se rezolvă relativ simplu. Se finanțează și se sprijină informațional și militar, un grup de politicieni sau militari care acaparează puterea politică printr-o lovitură de stat. În țările democratice, lucrurile sunt mai complicate, dar nu imposibil de îndeplinit.

Astfel, de regulă se caută persoane corupte sau coruptibile care prin șantaj și mituire vor îndeplini interesele statului agresor. Acestea vor fi sprijinite material și financiar pentru atragerea de noi membri, mergându-se până la crearea unor formațiuni politice favorabile, care la momentul oportun vor servi intereselor puterii agresoare. Trebuie menționat faptul că nu sunt vizate doar partidele și politicienii din statul țintă, ci și cele din statele aliate sau posibile aliate cu statul țintă.

Corupția, de regulă, este în strânsă legătură cu clasa politică. Corupția vulnerabilizează statul și permite adversarului să intervină în problemele economice și politice pentru cumpărarea și controlul economiei acestuia. Este ușa de acces a adversarului în interiorul sistemului de comandă și control la nivel politic.

Scopul într-un război de tip hibrid nu este doar de a infiltra, prin corupție, persoane favorabile capabile să execute ordine în funcție de evoluția situației, ci generarea unor probleme grave de guvernare care să pună statul în imposibilitatea de a acționa eficient în caz de conflict armat. De aceea, se va urmări generalizarea corupției atât la nivelul instituțiilor statului, cât și în alte domenii conexe.

Populația statului advers este cel mai important obiectiv într-un război hibrid. Aceasta nu mai trebuie să fie cucerită și administrată, ci trebuie să fie favorabilă adversarului. În acest sens, prin mijloace și cu tehnici specifice de manipulare și control al maselor, populația va fi supusă unui intens și subtil proces de influențare prin care se va urmări:

- promovarea unor noi valori contrare identității și tradițiilor naționale și conforme cu cele ale statului agresor;
- promovarea unei noi culturi (fără a fi percepută ca o agresiune) prin care să se promoveze interesele statului agresor;
- noi interpretări ale perceptelor religioase care să intre în contradicție cu cele ale

majorității și care să ducă la divizarea populației, în așa fel încât aceasta să poată fi manipulată din ambele direcții;

- privarea controlată de unele trebuințe materiale și spirituale.

Odată atins acest obiectiv de control, total sau parțial, al populației adversarului se pot planifica și acțiuni militare specifice. În caz contrar, dacă populația, în mare majoritate, este ostilă agresorului nu putem vorbi despre un război de tip hibrid, ci de un război clasic.

Protecția mediului este o activitate relativ recentă a societății umane care are ca scop protejarea mediului de acțiunile distructive ale omului. Și totuși ce legătură are această activitate nobilă cu războiul de tip hibrid?

În lume, la nivel global, dar și național, există o multitudine de organizații de protecția mediului care se războiesc cu guvernele țărilor și care afectează prin decizii de natură economică sau militară natura. Între acțiunile omului și capacitatea de regenerare a planetei trebuie să existe un echilibru. Goana după resurse, în special pentru cele energetice, a dus la profunde mutații de mediu, unele ireversibile. În acest sens, există o practică prin care organizațiile de mediu se opun investițiilor în domeniul energetic.

Uneori, statul agresor, dacă este și producător de energie, poate finanța aceste organizații, ca să se opună cercetării și investițiilor în domeniu, sub pretextul protecției mediului, pentru a-și menține controlul energetic și dominația economică asupra statului advers și aliaților acestuia. De asemenea, poate finanța activități economice care să afecteze grav mediul pentru a genera tensiuni de natură socială și economică în statul advers.

Acțiunea militară în războiul hibrid este desfășurată de către o armată „sub acoperire”. Aceasta se declanșează când obiectivele celorlalte forme de acțiune au fost sau sunt pe punctul de a fi atinse, cu scopul neutralizării forțelor armate ale adversarului, precum și pentru consolidarea cuceririlor realizate până în acel moment.

Caracteristicile armatei sub acoperire sunt următoarele:

- militarii ce compun aceste forțe fac parte dintr-o structură militară nerecunoscută de către statul agresor sau de către un alt stat al lumii;
- idealurile pentru care luptă această armată sunt cele ale statului agresor, dar scopul declarat este unul de complezență;

- sprijinul financiar, material și logistic al acestor forțe este realizat de către statul agresor, dar nu direct, ci prin organizații nonguvernamentale naționale, transnaționale, internaționale sau societăți secrete;

- forțele armate deși sunt pregătite și organizate din punct de vedere militar nu poartă însemnele distinctive ale vreunui stat și, de regulă, nu respectă acordurile și tratatele ce reglementează dreptul războiului;

- acțiunile teroriste, deși nu sunt caracteristice acestei armate sub acoperire, pot fi folosite, la nevoie, sub forma sabotajelor asupra sistemului de comunicații terestre, aeriene sau navale sau pentru lovirea sistemului de comandă și control al armatei statului advers;

- formele de acțiune militară consacrate, apărarea și ofensiva, au forme de manifestare (procedee de acțiune) specifice (o combinație între acțiunile clasice și cele de gherilă).

- acțiunile militare ale armatei sub acoperire au un caracter pulsatoriu și discontinuu din punct de vedere spațio-temporal fiind împletite armonios cu acțiunile cibernetice, diplomatice și economice;

- forțele armate sub acoperire pot desfășura și acțiuni altele decât războiul, de stabilitate și sprijin, fără un mandat din partea unei organizații internaționale de pace, cu scopul de a obține simpatia și sprijinul populației din zona de conflict.

În concluzie, un viitor război între două mari puteri militare este posibil doar sub forma unui război hibrid în care responsabilitatea guvernamentală a beligeranților să fie minimă și să nu implice recurgerea la arsenalul nuclear. De asemenea, este puțin probabil să se desfășoare pe teritoriul unei mari puteri, ci pe spațiul geografic al unuia sau mai multor aliați ai unei părți.

BIBLIOGRAFIE

Carl von Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, București, 1982.

Sun Tzu, *Arta războiului*, Editura Nicol, București, 2012.

Războiul hibrid – un răspuns hibrid?, Revista NATO, <http://www.nato.int/docu/review/2014/Russia-Ukraine-Nato-crisis/Russia-Ukraine-crisis-war/RO/index.htm>